

Jäljillä – vuorovaikutteista mediasivistystä

Hankeraportti

Kasper Elkki
Oulun kaupunginkirjasto
27.6.2025

OUKA.FI

30.06.2025

Sisällys

1 Johdanto.....	2
2 Hankkeen lähtökohdat ja talous.....	3
2.1 Talous.....	3
2.2 Ohjausryhmä ja hanketyöntekijä	3
2.3 Aikataulu.....	3
2.4 Tavoitteet	3
3 Hankkeen toiminta.....	6
3.1 Hankkeen taustatyö	6
3.2 Oulun kaupunginkirjaston olemassa olevien palveluiden kartoitus	7
3.3 Yhteistyökumppanit.....	9
3.4 Palveluiden esittely.....	9
3.5 Tervetuloa kirjastoon! -palvelupaketti ja virtuaalinen kirjastokierros	11
3.6 Digikuntoon-haaste, Mediaetsivä jäljillä ja Seppo.io-pelit, digiopastuksen esite	11
3.7 Ilmiöklubit, tietovisa ja Digikuntoon-luentosarja	12
3.8 Benchmarking-matka	15
3.9 Pelillistämiskoulutus.....	15
3.10 Mobiilikuvaukset: kirjavinkkivideot ja somevideo.....	15
3.11 Palvelukokonaisuuden opas, osaamisjulistet ja Mediakasvatuksen vuosikello	16
3.12 Hankinnat	16
4 Hankkeen tulokset.....	17
5 Jatkotoimenpiteet.....	19
Kirjallisuus.....	21
Liitteet	22
Liite 1: Palautelomake.....	22
Liite 2: Mediakasvatuksen vuosikello.....	23
Liite 3: Osaamisjulistet	24
Liite 4: Palvelukokonaisuuden opas.....	25

30.06.2025

1 Johdanto

Kirjastojen rooli kansalaisten arjentaitojen ylläpitäjänä on vahvistunut erityisesti kirjastolain uudistuksen jälkeen vuonna 2017. Kirjastot ovat korostuneet monilukutaidon fasilitoijina, mikä vaatii suunnitelmallisuutta ja pitkän linjan näkemystä organisaatioilta. Monilukutaito kattaa perinteisen lukutaidon lisäksi esimerkiksi informaatiolukutaidon, digilukutaidon ja medialukutaidon, jotka toimivat yhdessä ja vahvistavat toisiaan. Arjessa toimiminen ja pärjääminen edellyttää hyviä mediasivistyksellisiä taitoja. *Jäljellä – vuorovaikutteista mediasivistystä* -hankkeen tavoite oli tehdä tiedonhaun ja kirjastonkäytön opastuksesta sekä mediakasvatuksesta ja digitaaloista helposti lähestyttäviä kaikenikäisille. Hankkeessa oli tarkoituksena luoda kokonaisuudelle yhtenäinen konsepti, kouluttaa henkilökuntaa, tuottaa käytännönläheisiä sisältöjä ja jakaa hankkeen tuloksia laajasti.

Hankkeen otsikossa ilmenevä mediasivistys on ylätasoinen käsite, joten se konkretisoitiin käytännön tasolle. Sivistus kuvaa kaikkia tietoja ja taitoja, joita kansalainen voi tarvita ollakseen pystyvä, tietävä ja toimiva yksikkö yhteiskunnassa. Sivistystä konkretisoidaan kasvatuksella. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin ylläpitämällä Medialukutaito Suomessa -sivustolla mediakasvatus määritellään seuraavasti:

”Mediakasvatus on tavoitteellista vuorovaikutusta, joka pyrkii edistämään kasvatettavan medialukutaitoa. Mediakasvatus on kasvatusta, opettamista, ohjaamista, opastusta, tiedonjakamista, keskustelua ja yhdessä tekemistä, joka tapahtuu mediakulttuurissa ja suhteessa mediaan. Medialukutaidon avulla voidaan tavoitella laajempia kasvatuksen päämääriä.”

Määritelmän pohjalta mediasivistys voidaan perustellusti käsitteellistää mediakasvatukseksi, ja siten siis suunnata hanketyö medialukutaidon ja media- ja digitaalisten edistämiseen mediakasvatustyön kautta. Medialukutaidon piiriin kuuluvat laitteiden käyttötaidot, tiedonhakutaidot, kriittisyys, ja vuorovaikutustaidot. Mediataitoihin kuuluu myös arkeen liittyviä taitoja, kuten omien tietojen hallintaa ja ymmärrystä sekä erilaisista ilmiöistä että niiden vaikutuksesta omaan elämään. Kyseessä on siis monipuolinen kattaus omaksuttavia taitoja.

Medialukutaito vaatii jatkuvaa ylläpitoa, sillä media ja teknologia uudistuvat jatkuvasti. Esimerkiksi tekoälyn kehitys on muuttanut internetin ominaisuuksia merkittävästi. Se on vaikuttanut tiedonhaun tapoihin laajasti. Kirjaston tulee sekä tietää miten ja mistä tietoa haetaan, että olla läsnä näillä alustoilla. Muuttuvuuden vuoksi mediataitoja edistävien palveluiden tulee olla joustavia, mikä otettiin huomioon myös hankkeen toimintaa suunnitellessa.

Vuonna 2019 opetus- ja kulttuuriministeriö ja Kansallinen audiovisuaalinen instituutti muotoilivat mediakasvatustyötä ohjaavat linjaukset. Tärkeimmät linjaukset ovat:

- Mediakasvatuksen tulisi kattaa erilaiset väestöryhmät ja monipuoliset mediat.
- Mediakasvatuksen tulisi olla laadukasta, tutkimuspohjaista ja kehittyvää.
- Mediakasvatuksen tulisi olla suunnitelmallista.

Näiden linjausten avulla hankkeen työtä suunnattiin konseptin suunnitteluun. Kirjaston rooli mediakasvattajana ja digiopastajana on lain ja linjausten mukaisesti perusteltu ja vaadittu. Oulun kaupunginkirjaston mediasivistäviä palveluita on muotoiltava kokonaisuudeksi, jotta henkilöstö hahmottaa kirjastolta tarvittavan työpanostuksen. Hankkeen aikana muodostettiin konsepti, toisin sanottuna palvelukokonaisuus, joka selkeyttää kirjaston mediakasvatustyötä. Palvelukokonaisuuden avulla hahmottaa, millaisissa instansseissa kirjaston mediakasvatus tapahtuu ja kuinka sitä voisi kehittää arjen toiminnan kautta. Hankkeen taustatukena käytettiin aiempaa tutkimusta ja kirjallisuutta (kts. Kirjallisuus-osio).

30.06.2025

2 Hankkeen lähtökohdat ja talous

2.1 Talous

Hankerahoitus koostui aluehallintoviraston avustuksesta (80 %) ja omarahoitusosuudesta (vähintään 20 %). Hankkeelle haettiin Pohjois-Suomen aluehallintovirastolta avustusta 55 320 euroa. Aluehallintovirasto myönsi hankkeelle 45 000 euroa avustusta, jolloin omarahoituksen osuudeksi muodostuu vähintään 11 250 €. Hankkeen budjetti käytettiin asianmukaisesti hankkeen toimintaan ja sitä tukeviin hankintoihin hakemuksessa laaditun suunnitelman mukaisesti.

2.2 Ohjausryhmä ja hanketyöntekijä

Hankkeelle perustettiin ohjausryhmä, johon kuului kirjastopalvelujohtaja Jouni Pääkkölä, palvelupäällikkö Ritva Nikola, vastaava informaattikko Elina Kauppila ja kirjastonhoitaja Taru Tanska. Hankkeelle rekrytoitiin kirjastonhoitaja hanketyöntekijäksi. Työhön valittiin Kasperi Elkki.

2.3 Aikataulu

Aikataulu ohjasi hankkeen toimintaa, joka toteutui aikataulusuunnitelman mukaisesti. Suunniteltu aikataulu oli seuraavanlainen:

4–8/2024: Ohjausryhmän perustaminen ja ensimmäiset kokoukset. Hanketyöntekijän rekrytointi ja muut käytännön asiat.

9–11/2024: Hanketyöntekijä aloittaa työt. Hankkeen toimintakenttään perehtyminen ja selvittäminen, mitä muissa kirjastoissa asiaan liittyen tehdään. Yhteistyökumppaneiden kartoittaminen ja tapaaminen. Yhteistyöverkoston luominen. Toiminnan suunnitleminen.

12/2024–6/2025: Konseptin ja sisältömateriaalien suunnittelu ja toteutus yhteistyökumppaneiden ja kohderyhmien kanssa. Konseptin pilotointi ja kehittäminen kokemusten perusteella. Tarvittavien tiedotus- ja markkinointimateriaalien suunnittelu.

7–12/2025: Toiminnan jatkaminen. Toiminnan suunnitleminen osaksi kirjastojen perustyötä hankkeen jälkeen. Tiedotus- ja markkinointimateriaalien suunnittelijan kilpailuttaminen ja materiaalien tilaaminen. Hankkeen tuloksista kertominen Oulun kirjaston henkilökunnalle ja yhteistyökumppaneille. Hankkeen lopputyöt.

2.4 Tavoitteet

Avustushakemuksessa hankkeen tavoitteet muotoiltiin seuraaviksi:

1. Määritellään Oulun kaupunginkirjaston mediasivistyksen tavoitteet, joissa heijastuu kirjaston rooli mediakasvattajana, tiedonhaun mestarina ja digitaitojen taiturina.
2. Jäsennetään työtä mediasivistyksen parissa kartoittamalla olemassa olevia käytäntöjä ja ottamalla käyttöön uusia, räätälöityjä palveluita yhdessä asiakkaiden kanssa.
3. Suunnitellaan yhteistyötä kirjaston henkilökunnan ja muiden mediasivistystä edistävien toimijoiden kanssa – yhdessä olemme enemmän!
4. Muodostetaan mediasivistys-konsepti, joka huomioi kaikenikäiset ja erikokoiset toimipisteet. Kirjasto on elävä palveluverkko ja konsepti heijastaa sitä. Pilotoidaan konseptia.
5. Tuotetaan materiaaleja verkkoon. Videot ja tarinat tekevät mediasivistyksestä elävää ja saavutettavaa.

30.06.2025

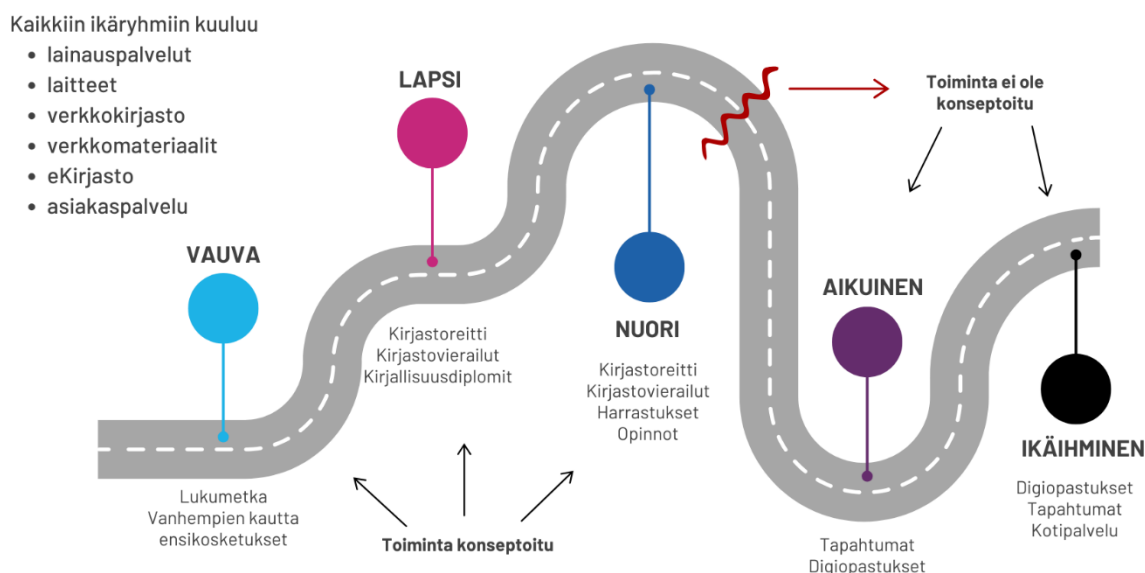
6. Luodaan materiaaleista valmiita tuntisuunnitelmia henkilöstölle, jotta opastamisesta tulee helppoa ja innostavaa. Tarjotaan täydennyskoulutusta ja rohkaisua uusien asioiden kokeilemiseen.

7. Vauvasta vaariin – huomioidaan kaikki ikäryhmät. Keskitytään aikuisiin ja päivitetään tarpeen mukaan lapsille ja nuorille suunnattuja sisältöjä.

8. Laaditaan suunnitelma, joka takaa konseptin ja materiaalien jatkuvan kehittämisen ja ylläpidon. Mediasivistys ei ole hetkellinen ilmiö, vaan se kasvaa yhdessä kirjaston ja yhteisön kanssa.

Hankkeen tavoitteita tiivistettiin rahoitussuunnitelman muututtua. Hankkeen toimintaa keskitettiin aikuisten parissa tehtävään työhön. Oulun kaupunginkirjasto tavoittaa alle 18-vuotiaat hyvin Kirjastoreitti- ja Lukumetka-kokonaisuuksien kautta. Kokonaisuuksilla opetetaan alle kouluikäisille, koululaisille ja lukio-opiskelijoille kirjaston käyttöä, tiedonhakua ja muita mediataitoja. Aikuisten mediataitoja tukevia palveluja tarjotaan spontaanisti asiakaspalvelutilanteissa. Aikuisia tukevat palvelut ovat pääasiassa nivoutuneet osaksi arjen asiakaspalvelua, joten mediakasvatustyötä ei välttämättä edes tunnisteta. Hanketta edeltävää kirjaston mediasivistävää polkua asiakkaan elämässä on havainnollistettu kuvassa 1.

Mediakasvatuksen polku kirjastossa - ennen

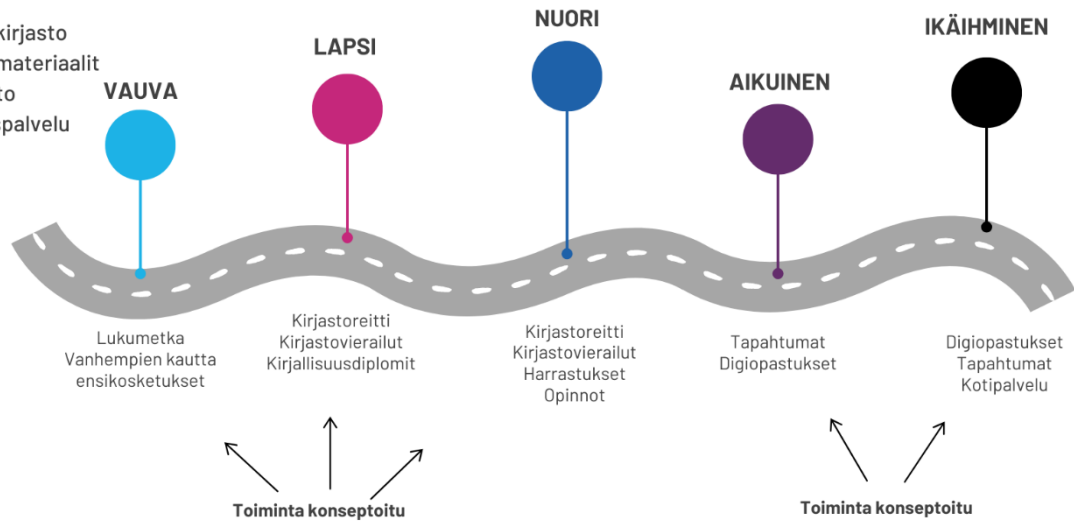
Kuva 1 Mediakasvatuksen polku kirjastossa ennen hankkeen toimintaa.

Kuva 1 visualisoi, kuinka nuoruuden jälkeen kirjaston mediakasvatuspolussa tapahtuu notkahdus ja asiakas jää systemaattisesti tavoittamatta aikuisiässä ja ikääntyessä. Hankkeen tavoitteena oli saada polku hahmoteltua siten, että kirjaston asiakas tavoitetaan koko ikäpolun läpi. Konseptin eli palvelukokonaisuuden muotoilemisen jälkeen notkahduksesta päästään eroon.

30.06.2025

Kaikkiin ikäryhmiin kuuluu

- lainauspalvelut
- laitteet
- verkkokirjasto
- verkkomateriaalit
- eKirjasto
- asiakaspalvelu

Mediakasvatuksen polku kirjastossa - jälkeen

Kuva 2 Mediakasvatuksen polku kirjastossa hankkeen toiminnan jälkeen.

Hankkeen jälkeistä tavoitetilaa on kuvattu kuvassa 2. Hankkeen jälkeen henkilöstölle on selkeytynyt, missä tilanteissa aikuisten mediakasvatus tapahtuu ja miten toiminnan kautta voidaan tasata mediakasvatuksen polkua.

30.06.2025

3 Hankkeen toiminta

Hankkeen toimintasuunnitelma muotoiltiin avustushakemusvaiheessa. Se ohjasi hanketyön suuntaa. Suunnitelma tiivistettynä oli seuraavanlainen:

1. Perustetaan ohjausryhmä ja palkataan hanketyöntekijä. Laaditaan tarkempi aikataulu ja toimenpidesuunnitelma.
2. Määritellään kirjaston mediasivistyksen opastussisältöjen tavoitteet ja tuotetaan niitä tukevia materiaaleja hyödyntäen muiden kirjastojen kokemuksia ja ohjaavia asiakirjoja.
3. Syvennyttään vuorovaikutteiseen mediakasvatukseen ja kartoitetaan kirjaston nykyiset, hankkeen tavoitteita tukevat palvelut.
4. Tehdään yhteistyötä mediasivistystoimijoiden, kirjastohenkilökunnan, kumppaneiden ja kohderyhmien kanssa.
5. Luodaan kokonaisvaltainen mediasivistyskonsepti, joka yhdistää uudet ja nykyiset toiminnot näkyen sekä verkossa että kirjaston toimipisteissä.
6. Uudistetaan ja rakennetaan opastusmateriaaleja ja työpajasuunnitelmia eri toteutusmuotoihin. Kehitetään osallistamisen tapoja ja pilotoidaan materiaaleja.
7. Tarjotaan koulutusta ja perehdytystä konseptin käyttöön sekä vahvistetaan henkilöstön osaamista.
8. Suunnitellaan konseptin ylläpito ja hyödyntäminen hankkeen jälkeen.
9. Laaditaan kohdennettua tiedotusmateriaalia ja viestintäsuunnitelma kuntalaisille suunnattua tiedottamista varten.

Hanketyö alkoi seuraavilla toimilla: pohjamateriaaliin tutustuminen, Oulun kaupunginkirjaston nykyisen palvelutoiminnan kartoitus, ja yhteistyöverkon kartoitus.

3.1 Hankkeen taustatyö

Mediakasvatusta tekeviä tahoja on sekä Oulun lähialueella että valtakunnallisesti paljon. Valmista materiaalia eri toimijoilta löytyy runsaasti ja usein ne ovat vapaasti jaossa olevia ja luotettavien lähteiden perusteella tehtyjä. Hankkeen alkuvaiheessa perehtyminen saatavilla olevaan materiaaliin osoittautui hyvin hedelmälliseksi ideoimisen ja soveltamisen kannalta. Pohjamateriaalista on ammennettu hankkeen toimintaan paljon lähtökohtia, joista kehittää Oulun kaupunginkirjaston mediakasvatuksellisia palveluita. Inspiraatiota ja mallia haettiin myös muiden kaupunginkirjastojen mediakasvatuksellisista kokonaisuuksista. Esimerkiksi Vaara-kirjastojen tuottama aikuisten mediasivistyssuunnitelma oli erityisen hedelmällinen vertauskohde hanketyön suunnittelulle. Suomen kirjastojen mediakasvatuspalveluiden lisäksi hankkeen katsetta suunnattiin hieman kohti ulkomaitakin. American Library Association on vuonna 2022 tuottanut medialukutaidon edistämiseen paneutuneen materiaalin, josta otettiin hankkeeseen inspiraatiota.

Hanketyöntekijä osallistui hankkeen aikana moniin alueellisiin ja valtakunnallisiin koulutus-, verkostointi- ja tiedonjakotapahtumiin, joissa käsiteltiin monilukutaitoa, mediakasvatusta ja media- ja digitaitojen edistämistä. Tilaisuuksista ammennettiin tietoa ja osaamista hankkeen toiminnan suunnitteluun. Hanketyöntekijä ja osa ohjausryhmää osallistui *Miten suojautua humpuukilta?* -työpajaan, jonka järjesti FINSCI- ja CRITICAL-hankkeet. Työpajan aiheena oli tiedon luotettavuuden arviointi kirjastojen näkökulmasta ja sinne oli kutsuttu työntekijöitä Oulun ja Raahan alueelta. Työpajassa pohdittiin, kuviteltiin ja haaveiltiin kirjaston eri tavoista, palveluista ja mahdollisuuksista edistää lähdekriittisyyttä ja mediataitoja. Työpajassa tuli ilmi monenlaisia, henkilöstön kesken yhteneviä näkemyksiä siitä, mihin kirjaston tulisi tähdätä mediakasvatuksessaan. Työpaja mahdollisti työntekijöiden välillisen osallistamisen hankkeen toimintaan. Työpaja oli keskeinen alusta kartoittaa, mitkä

30.06.2025

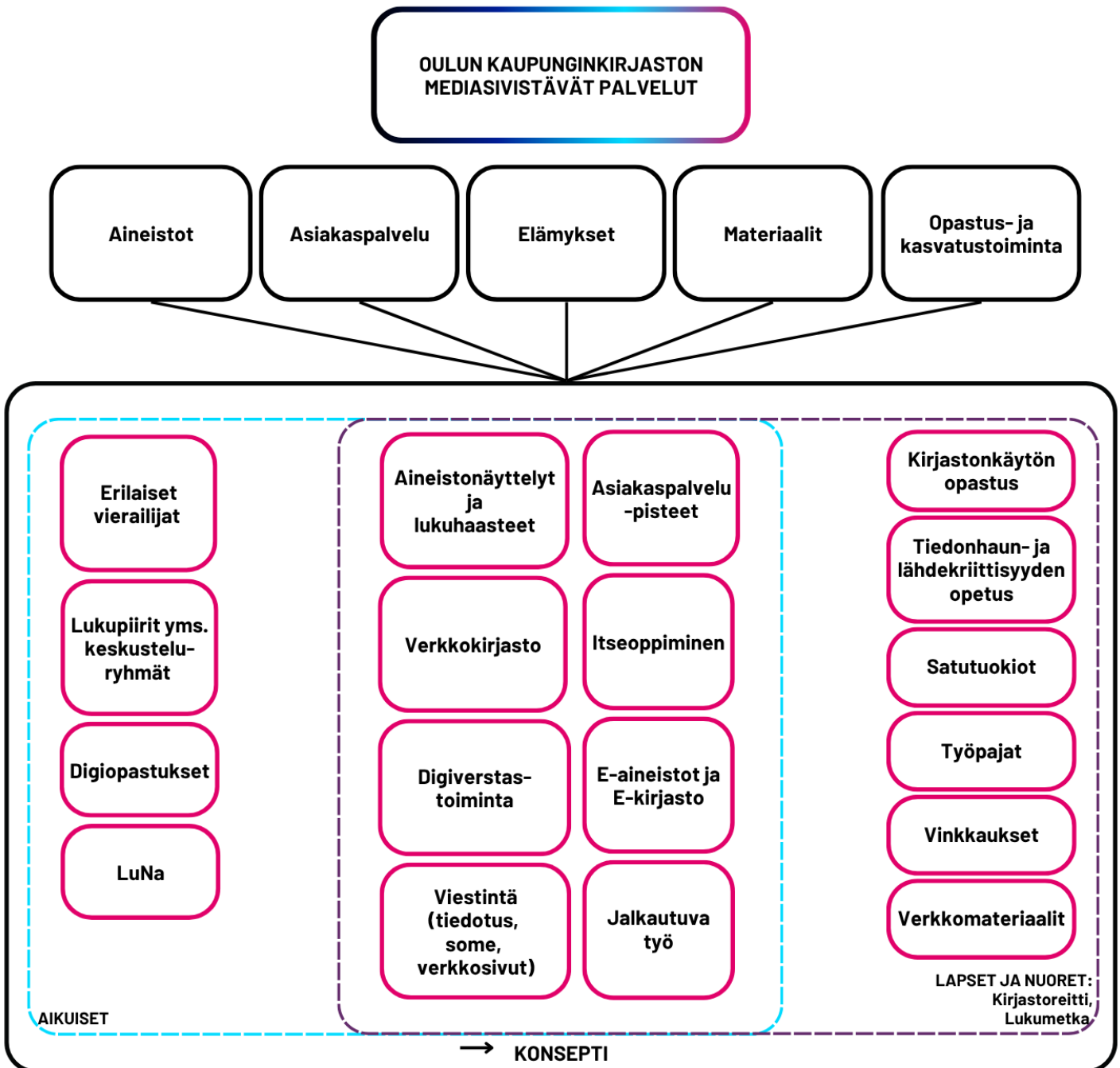
väestöryhmät jäävät kirjaston palveluista katveeseen. Eräs yhteisesti tunnistetuista väestöryhmistä oli maahan muuttaneet ja monikieliset asukkaat. Hankkeen aikana osallistuttiin myös seuraaviin koulutus- ja työpajatilaisuuksiin, jotka tukivat hankkeen työtä:

Päivämäärä	Tilaisuus	Anti
25.9.	FINSCI- ja CRITICAL-hankkeet: Miten suojautua humpuukilta? -työpaja Oulussa	Mediakasvatus tarvitsee enemmän näkyvyyttä. Vähälle huomiolle jääneet väestöryhmät pitää koettaa tavoittaa.
4.10.	KUDOS-projekti: pyöreän pöydän keskustelu: Digitalisaatio tulevaisuuden kirjaston tiloissa ja palveluissa	Kirjastoalalla jaetaan näkemys tarpeesta tavoittaa aikuiset paremmin. Tiedonjakaminen oli mielekästä.
7.10.	Avi: Ilmiöpaja - Kirjastotoimen hankeavustuskierros 2024	Kirjastosta työkalut "suodattamiseen" eli medialukutaitoon. Kirjasto kolmantena tilana ilman kulutusta ja kapitalismia.
17.10.	DVV: Taitoja tuen antajalle -webinaari: Monikulttuurisella ohjausosaamisella vahvistusta perustaitoihin	Monikulttuurinen väki tulee kohdata ennakko-oletuksettomista lähtökohdista. Kirjasto ei ole itsestäänselvyys.
9.1.	Avi: Lukutaito linssin alla -koulutus: Aikuisten lukutaitotyön rakenteita ja suuntaviivoja	Aikuisiin tulee panostaa omana erillisenä ryhmänä.
5.2.	Avi: Lukutaito linssin alla: Monikulttuuriset kohtaamiset mahdollistavat lukutaitotyön	Monikielisen väestön pariin on jalkauduttava ja verkostoiduttava. Ennakko-oletuksista on täysin riisuuduttava.
6.3.	Avi: Lukutaito linssin alla: Aikuisten monilukutaidon edistäminen	Ajankohtaisuus ja omakohtaisuus aiheissa on valttia. Aikuisilla kiinnostaa oman elämän asiat.
7.4.	Avi: Lukutaito linssin alla: Monikielinen lukemisen edistäminen	Monikielisen kirjaston kokoelma on laaja ja sitä kannattaa markkinoida. Monialainen yhteistyö on kannattavaa. Perhelähtöinen lukeminen kannattaa ottaa huomioon.

3.2 Oulun kaupunginkirjaston olemassa olevien palveluiden kartoitus

Oulun kaupunginkirjaston valmiit mediasivistystä edistävät palvelut koostuvat seuraavista tekijöistä: arjen digiopastus, tiedonhaun ja kirjastonkäytön opastus asiakaspalvelussa, ohjeet ja itseopiskelumateriaalit verkossa (esimerkiksi Digivuoren valloittajat), Digikeskiviikot, kirjaston palveluiden ja e-kirjaston esittely, Kirjastoreitin kautta tapahtuva peruskoululaisten ja lukiolaisten mediakasvatus, ja muut satunnaiset tapahtumat, jotka paikoin osuvat teemaan. Kaupunginkirjaston moninainen tarjonta on muodostettu kaavioksi kuvassa 3. Kuvasta ilmenee jo tarjottujen palveluiden kirjo.

30.06.2025

Kuva 3 Oulun kaupunginkirjaston mediasivistävät palvelut.

30.06.2025

3.3 Yhteistyökumppanit

Aikuisväestölle on tarjolla Oulun alueella paljon erilaisia digitukea tarjoavia palveluja. Oulun kaupunginkirjasto on osa laajempaa digitukiverkostoa, josta kirjasto löytää yhteistyökumppaneita ja jossa jaetaan tietoa ja osaamista. Hankkeen aikana yhteistyötä tiivistettiin seuraavien toimijoiden kanssa:

- Villa Victor
- Oulun kaupungin yhteisöpalvelut
- Oulun Diakonissalaitos
- Klubitalo Pönnä (Nuorten ystävät)
- Oulun ammattikorkeakoulu ja Oulun yliopisto

Yhteistyöhön kuului yhteisten asiakasryhmien kontaktointia, palveluiden esittelyä ja toiminnan järjestämistä kohtaamispisteissä. Paikoin pelkkä palvelujen esittely riitti tiivistämään yhteistyösiteitä jatkossa; toisinaan järjestettiin toiminnallisempaa tapahtumaa, kuten Ilmiöklubeja yhteisille asiakkaille. Yhteistyökumppaneille tarjottiin kirjaston materiaaleja jaettavaksi ja perehdytettiin kirjaston hyötyihin.

Samaan aikaan Jäljillä-hankkeen kanssa Oulun kaupunginkirjastossa oli käynnissä aluehallintoviraston rahoittama *Ahaa – kirjasto aikuisten lukemisen tukena* -hanke yhteistyössä Raahen kirjaston kanssa. Ahaa-hankkeessa edistettiin aikuisten lukutaitoa. Koska mediataidot yhdistyvät vahvasti muihin lukutaitoihin, Ahaa-hankkeen kanssa yhteistyö oli luontevaa. Ahaa-hankkeen kanssa tehtiin useasti yhteistyötä hankkeen aikana, esimerkiksi Klubitalo Pönnän tiloissa ja korkeakoulujen Kohtaamiskahveilla.

Jäljillä-hankkeessa tiivistettiin yhteistyötä Oulun Diakonissalaitoksen (ODL) kanssa. ODL:n Merke2-hankkeen asiakasryhmälle pidettiin neljä kertaa Ilmiöklubi erilaisilla aiheilla.

Jäljillä-hankkeessa vahvistettiin yhteistyötä yhteisöpalvelujen kanssa kuntalaisten kohtaamisen osalta, mikä oli erityisen hyödyllinen askel eteenpäin, sillä yhteisöpalvelujen toimitilat muuttavat Oulun keskustakirjasto Saareen syksyllä 2025. Oulun kaupungin yhteisöpalvelut vastaavat kuntalaisten osallisuudesta ja kuulluksi tulemisesta. Hankkeen aikana siis päästiin kokeilemaan ensimmäisiä muotoja yhteisöpalvelujen kanssa tehdystä yhteistyöstä.

3.4 Palveluiden esittely

Kirjaston palveluiden esittely yhteistyöverkostossa oli yksi keskeisimpiä hankkeen töitä. Hankkeen aikana jalkauduttiin erilaisiin messu-, kohtaamis- ja esittelytilaisuuksiin. Kun palveluita esiteltiin kuntalaisille, yhteistyöverkostolle, järjestöille ja muille toimitsijoille, kirjaston mediakasvatustyö sai tunnettuutta ja yhteistyökontakteja vahvistettiin. Palveluiden esittelyn kautta kohdattiin aikuisasiakkaita laajalla skaalalla eri ympäristöissä.

Palveluita esiteltiin Oulun yhteisötoiminnan koordinoimissa digiasukasilloissa, joissa kuntalaisille esiteltiin kaupungin toimijoiden digiasiointia ja -tukea kaikille avoimissa yhteisötiloissa. Tilaisuuksissa esiteltiin kirjaston media- ja digitaitoja tukevia palveluita, kuten digiopastuksia, verkkokirjastoa ja e-kirjastoa.

Ahaa-hanke edusti kirjastoa Oulun seudun ammattiopiston Opintobuusti-tapahtumassa. Jäljillä-hankkeessa tehtiin tapahtumaan Seppo.io-alustalla peli, joka esitteli pelillistämisen keinoin oppimisen tuen välineitä ja kirjaston palveluita ammattiin opiskeleville. Peliä pelattiin 210 kertaa. Ahaa- ja Jäljillä-hanke edustivat kirjastoa yhdessä myös Oulun ammattikorkeakoulun ja Oulun yliopiston kampuksilla järjestettävillä Kohtaamiskahveilla kolmeen otteeseen. Kohtaamiskahveilla kohdattiin korkeakouluopiskelijoita, joille tarjottiin esitteitä kirjaston palveluista sekä mahdollisuus kokeilla toista Seppo.io-alustalle tehtyä peliä, jonka kautta kirjaston palvelut tulivat tutuksi. Peliä pelattiin yhteensä 26 kertaa.

Kirjaston palveluita jalkauduttiin esittelemään matalan kynnyksen kohtaamispaikassa Klubitalo Pönnässä, joka tarjoaa tukea ja yhteisöllisyyttä yli 18-vuotiaille, jotka tarvitsevat erilaisia tukitoimia elämässään. Pönnässä toimi

30.06.2025

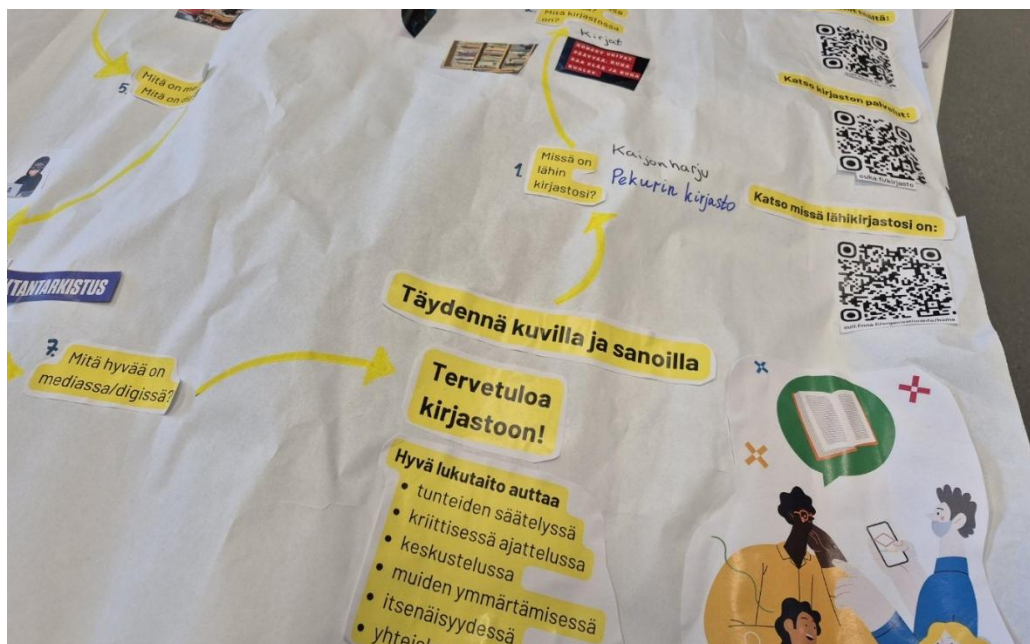
Ahaa-hankkeen järjestämää toimintaa, ja Jäljillä-hanke vieraili ryhmissä esittelemässä kuntien yhteistä E-kirjastoa ja pitämässä Ilmiöklubia kahteen otteeseen. Jäljillä-hanke oli mukana myös Ahaa-hankkeen Oppimisen olohuoneella, jossa puhuttiin nettihuijauksista ja turvallisesta verkkoasioinnista muistiyhdistykselle.

Palveluita esiteltiin Oulussa toimivien Tyttöjen ja Poikien talojen henkilöstölle. Tyttöjen ja Poikien talot tarjoavat toimintaa nuorille ja nuorille aikuisille eri elämänalueilla. Tyttöjen ja Poikien talojen kanssa sovittiin tiiviimmistä yhteydenpidosta palveluidenesittelyjen yhteydessä.

Oulun Diakonissalaitoksen hankkeet ja päivätoiminta osoittautuivat oivaksi väyläksi tavoittaa Jäljillä-hankkeen kohderyhmää. ODL:n tiloissa toimii useampi aikuiskuntalaisia tukeva hanke, joille kirjasto voi olla mielekäs paikka. Jäljillä-hankkeen kautta esiteltiin kirjaston palveluja ja digitukea kahteen otteeseen Solmu-kahvilan tiloissa, ensin Korttelikotaamisten vieraana ja toiseksi Prikka kierto -hankkeen kahvilatoiminnan vieraana. ODL:n kanssa tehty yhteistyö poiki myös tilaisuuden esitellä kirjaston palveluja Oulun seudun kainuulaisten yhdistykselle Oulu10-tiloissa. Hankkeen viimeinen kirjastopalveluiden esittely tapahtui Oulu10:n järjestämässä Ossaakko nää dikiä? -tapahtumassa.

Toiminta	Pvm.	Kohderyhmä	Osallistujat
Palveluiden esittely	14.10.	Oppimisen olohuone (Ahaa-hanke)	8
Palveluiden esittely	29.10	Asukkaat (Digi-asukasilta)	16
Palveluiden esittely	30.10.	Asukkaat (Digi-asukasilta)	17
Palveluiden esittely	4.11.	Oulun eläkeläiset ry.	40
Palveluiden esittely	5.11.	Kohtaamiskahvit, opiskelijat (OAMK)	100
Palveluiden esittely	6.11.	Asukkaat (Digi-asukasilta)	13
Palveluiden esittely	4.12.	Lukupönnkä (Ahaa-hanke)	4
Palveluiden esittely	10.12.	Kohtaamiskahvit, opiskelijat (OAMK)	45
Palveluiden esittely	11.12	Lukupönnkä (Ahaa-hanke)	9
Palveluiden esittely	14.1.	Kohtaamiskahvit, opiskelijat (OAMK)	50
Työpaja ja palveluiden esittely	23.1.	S2-opiskelijat (Villa Victor)	15
Palveluiden ja hankkeen esittely	11.2.	Oppimisen olohuone -verkkokahvit	15
Palveluiden esittely ja hankkeen esittely	11.2.	Tyttöjen ja poikien talot	15
Palveluiden ja hanke-esittely	20.3.	Korttelikohtaamiset (ODL)	11
Palveluiden esittely	11.4.	Prikka-kahvila (ODL)	20
Palveluiden esittely	22.4.	Karjasillan Martat	13
Palveluiden esittely	6.5.	Oulun seudun kainuulaiset	28
Palveluiden esittely	14.5.	Asukkaat (Ossaakko nää dikiä? -tapahtuma)	70
Yhteensä			489

30.06.2025

Kuva 4 Villa Victorin S2-opiskelijoille pidetyn esittelytyöpajan alusta.

3.5 Tervetuloa kirjastoon! -palvelupaketti ja virtuaalinen kirjastokierros

Toiminnallista esittelytyöpajaa kehoitettiin Villa Victorin S2-opiskelijoille suomen kielen oppituntien välissä. Työpajan työkaluna toimi kollaasimainen kyselypaperi, jonka kysymyksiin opiskelijat saivat vastata valmiiksi leikatuilla sanoilla ja kuvilla (kuva 4). Työpajaa varten tuotettiin yksinkertainen tukimateriaali, jonka avulla opiskelijoille tarjottiin etukäteistietoa ja sanastoa kirjastosta. Työpaja kirjoitti kiinnostusta aikuisopiskelijoissa, ja moni kysyi miten kirjastokortin voi saada. Työpaja digitalisoitiin ThingLink-alustalle, ja siitä muodostui virtuaalinen kirjastokierros, jonka tueksi suunniteltiin tukiesite ja sanasto. Kokonaisuus otsikoitiin Tervetuloa kirjastoon! -palvelupaketiksi.

3.6 Digikuntoon-haaste, Mediaetsivä jäljillä ja Seppo.io-pelit, digiopastuksen esite

Hanketyön aloitus syyskuussa osui saumaan, jolloin kunnan toimijoita kutsuttiin mukaan osallistumaan Digi- ja väestötietoviraston koordinoimaan Digiturvaviikkoon. Hankkeessa tuotettiin somejulkaisujen sarja teemaviikolle. Sarjassa julkaistiin jokaisena viikonpäivänä digiopastusvinkki, joka jaettiin sekä Instagramiin että Facebookiin.

Yhtä aikaa hanketyön kanssa Oulun kaupunginkirjastossa tuotettiin Lukevin kaupunki -kampanjaa. Osana kampanjaa kehitettiin Lukukuntoon-haasteet, joista innovoitiin Digikuntoon-haaste osana hanketyötä. Haasteen kuvitus tilattiin hankkeen kautta, ja kuvitusta käytettiin hankkeen materiaaleissa. Digikuntoon-haaste julkaistiin Mediataitoviikolla helmikuussa 2025. Haastetta käytettiin hyödyksi hankkeen muussa toiminnassa, kuten jalkautuvassa palveluiden esittely- ja opastustyössä.

Digikuntoon-haasteen kuvitukset otettiin käyttöön media- ja digipalveluista tehtyyn viestintään. Digikuntoon-haasteen kuvituksista muotoiltiin somepohja kirjaston käyttöön. Esimerkiksi kirjaston tekemät digiopastukseen liittyvät sisällöt käyttävät Digikuntoon-kuvitusta.

Hankkeen taustatyön tuloksena todettiin, että erilaisten elämysten kautta opastetut mediataidot ovat hyvä reitti kehittää mediakasvatustarjontaa. Oppimisen pelillistäminen on todettu hyväksi tavaksi tehdä oppimisesta mielekästä. Näkökulman innoittamana hankkeessa tuotettiin Mediaetsivä jäljillä -peli ThingLink-alustalle (kuva 3).

30.06.2025

Pelissä ratkaistaan yksinkertainen mysteeri harjoittelemalla mediataitoja. Peli on upotettavissa toimintona eri nettisivuille, ja sitä voi peluuttaa eri tapahtumissa QR-koodin kautta. Hankkeen aikana peliä peluutettiin Pekurin kirjaston dekkaripäivässä. Peli lisättiin osaksi kirjaston Eväitä opiskeluun -verkkomateriaalia, joka tukee nuoria tiedonhaussa ja -arvioinnissa. Peliä esiteltiin ake-alueelle osana ThingLink-koulutusta, jolloin rohkaistiin hyödyntämään peliä vapaasti.

Kuva 5 Näyttökaappaus Mediaetsivä jäljillä -pelin aloituskuvasta.

Pelillistämistä käytettiin osana jalkautuvaa palveluiden esittelyä. Kohtaamiskahveille luotiin Seppo.io-alustalla tehty peli, jonka lyhyet tehtävät esittelivät sekä palveluita että aktivoivat ajatuksia mediataidoista ja digihyvinvoinnista. Kun taitojen opastamista siirtää mielekkäällä tavalla nettialustoille, voi samalla rohkaista asiakkaita käyttämään eri mediavälineitä ja opettelemaan niiden käyttöä.

Hankkeessa suunniteltiin kirjaston mediataitoja tukevista palveluista esite asiakkaille. Esite on tarkoitettu jaettavaksi asiakaspalvelussa ja eri yhteistyökumppanien toimitiloissa. Esite toimii tiivistyksenä kirjaston digipalveluista ja edistää palveluiden tunnettuutta. Esite on tarkoitus päivittää aina ajankohtaiseksi keväälle ja syksyille. Esitteen on tarkoitus toimia palvelujen yleisesittelynä ja ponnahduslautana asiakkaille palvelujen pariin.

3.7 Ilmiöklubit, tietovisa ja Digikuntoon-luentosarja

Hankkeen taustatyö paljasti monenlaisia valmiita muiden toimijoiden tekemiä tapahtumakonsepteja, joissa edistetään kirjaston käyttäjien mediataitojen osaamista. Joensuun kirjastossa muotoiltu Ilmiöklubi otettiin hankkeessa jatkokehitykseen ja muokattiin Oulun toimintaan sopivaksi.

Klubista muotoutui keskustelupiiri, jossa puhutaan valmiiksi valituista aiheista, jotka liittyvät mediaan ja mediataitoihin. Ilmiöklubissa oppiminen tapahtuu oivaltamalla ja jakamalla sekä kokemuksia että hyviä vinkkejä keskustelijoiden kanssa. Tarkoitus ei ole opettaa, vaan vuorovaikutuksen kautta päästä sekä haastamaan että harjoittamaan omia taitoja. Keskustelun aikana aktivoidaan ja harjoitetaan joitain mediataitoja, esimerkiksi vaikuttamistekniikat, tunnesäätely ja tiedon luotettavuuden arviointi.

Hankkeessa klubikertoihin valikoitui aiheiksi lohtusarjat ja -elokuvat, uutiset, sosiaalinen media, salaliittoteoriat ja tietoturva. Valitun aiheen on tarkoitus olla mielekäs ja arkeen liittyvä. Keskustelua ohjaa valmiiksi laaditut kysymykset, sisältö- ja tiedonhakuvinnekaukset ja muu kiinnostava verkkosisältö, jonka ohjaaja ja osallistujat kokevat aiheeseen liittyväksi. Klubikertoja ei käsikirjoitettu valmiiksi, vaan klubia ohjaa hyvin yleistasoisen rakenne ja keskustelu määrittää lopulta muodostuvan kokonaisuuden. Klubia vetäville ohjaajille tehtiin

30.06.2025

ohjepaketti, joka jaettiin sisäisesti osana Ilmiöklubin valmiita tuntikokonaisuuksia. Ohjaamisesta pidetään koulutus henkilökunnalle syksyllä 2025 tai keväällä 2026.

Testiryhmä Ilmiöklubille löytyi ODL:n luotsaamasta Merke2-hankkeesta, joka tukee työ- ja opiskeluelämän ulkopuolella olevia aikuisia. Yhteistyöpalaverissa sovittiin neljä Ilmiöklubikertaa kerran kuussa pidettäväksi. Klubeihin räätälöitiin aiheet Merke2-hankkeen ryhmän mielenkiintojen mukaan: uutiset, tietoturvasuus, sosiaalinen media ja tv-sarjat. Merke2-hankkeen ryhmätoiminta on vapaa- ja omaehtoista toimintaa aikuisille, jolloin ryhmän koko ja osallistujat vaihtelivat jonkin verran. Vaihtelu ja vapaaehtoisuus olivat hyviä ryhmän ominaisuuksia, sillä kokemus heijastuu kirjaston avoimeen toimintaan paremmin kuin koko ajan samana pysyvä ryhmä, joka on jo tutustunut toisiinsa ja luonut yhteyksiä.

Kuva 6 Karjasillan marttayhdistys osallistui Ilmiöklubiin

Pvm. (2024–25)	Kohderyhmä	Osallistujat	Ilmiöklubin aihe
6.11.	Lukupönnkä (Klubitalo Pönnkä)	6	Tv-sarjat ja elokuvat
12.12.	Merke2-hanke (ODL)	7	Uutiset
30.1.	Merke2-hanke (ODL)	15	Tietoturva
27.2.	Merke2-hanke (ODL)	8	Sosiaalinen media
5.3.	Lukupönnkä (Klubitalo Pönnkä)	7	Nettihuujaukset ja salaliittoteoriat
22.4.	Karjasillan Martat	13	Tv-sarjat ja elokuvat
8.5.	Merke2-hanke (ODL)	11	Tv-sarjat ja elokuvat
Yhteensä		67	

Hankkeen aikana kokeiltiin myös tietovisatapahtumaa, jonka kautta mediataitoja opetetaan pelillistämisen keinoin. Tietovisaidea saatiin Vaara-kirjastojen Aikuisten mediasivistysuunnitelmasta. Tietovisa rakennettiin Microsoft Forms -työkalun avulla, jolloin visan päivittäminen, jakaminen ja tulosten tarkastelu on vaivatonta. Digitaalisena toteutettu visa myös kannustaa osallistujia ottamaan digitaalisen työkalun haltuun. Tietovisatapahtuma toteutettiin Pekurin kirjastossa. Tietovisan digitaalinen versio laitettiin Lukevin kaupunki -kampanjan sivulle upotuksena, jossa asiakas voi itsenäisesti kokeilla testiä ja tarkastella osaamistaan.

Kirjaston keskeisin elämystarjonta on vierailijataapahtumat, ja hankkeessa hyödynnettiin kirjaston osaamista tapahtumajärjestämisessä. Hankkeen kautta suunniteltiin ja toteutettiin kolmen vierailijan Digikuntoon-tapahtumasarja, jonka kattoteema oli mediataidot. Vierailijoiksi päädyttiin valikoimaan sellaisia vaikuttajia ja aiheita, jotka tuovat uudenlaista näkökulmaa medialukutaitokeskusteluun kirjaston tiloissa.

30.06.2025

Kuva 7 Tutkijatohtori Pauli Ohukainen. Haastattelijana Kasper Elkki.

Ensimmäinen vierailija oli tutkijatohtori Pauli Ohukainen, jonka Tervettä skeptisyyttä -brändi innoitti terveystiedelukutaidon käsittelyyn. Toiseksi vierailijaksi valikoituivat filosofi- ja kirjailijakaksikko Veikka Lahtinen ja Pontus Purokuru, jotka pitävät yhdessä Mikä meitä vaivaa? -podcastia. Keskustelu muotoutui heidän yhteisteoksensa *Mikä internetiä vaivaa?* ympärille. Kolmanneksi vierailijaksi kutsuttiin Kuluttajaliiton projektikoordinaattori Jaana Savolainen, joka piti kirjastossa avoimen luennon otsikolla "Tunnista nettihuijaus". Jokainen vierailija edusti erilaista näkökulmaa mediakasvatukseen ja keräsi ympärilleen kiinnostuneen yleisön ja hyviä kysymyksiä täydentämään keskustelua.

Vierailija	Pvm.	Kesto (tunnit)	Kävijät
tutkijatohtori Pauli Ohukainen	13.3.	1	20
kirjailijat Veikka Lahtinen ja Pontus Purokuru	26.3.	1	40
Kuluttajaliiton Tunnista nettihuijaus -luento, Jaana Savolainen	3.4.	1,5	40
Yhteensä			100

Kuva 8 Jaana Savolainen pitämässä Tunnista nettihuijaus -luentoa

30.06.2025

Kuva 9 Kirjailijat Veikka Lahtinen ja Pontus Purokuru. Haastattelija Ritva Nikola.

3.8 Benchmarking-matka

Hankkeen aikana vierailtiin Helsingissä keskustakirjasto Oodissa, Vantaan Tikkurilan kirjastossa, ja Tampereella Sampolan ja Metson kirjastoissa. Vierailujen pääteema oli tutustua kirjastojen erilaisiin media- ja digitaitoja tukeviin tiloihin, kuten studiotiloihin ja verstastiloihin. Tikkurilassa vaihdettiin hanketietoa *Mediakasvatuksen portaat Vantaan kaupunginkirjastolle* -hankkeen työntekijän kanssa. Samalla jaettiin osaamista, materiaalia ja vertaistukea Kirkkonummen kirjaston työntekijöille, jotka olivat aloittamassa hanketyötään luku- ja mediataitojen parissa. Matkalta mukaan Ouluun tuotiin ideoita, miten tehdä tiloista asiakasystävällisiä, miten asettua oppijan asemaan, ja lopulta miten tarjota innostava tila, jossa oppiminen voi tapahtua varauksetta. Muiden kirjastojen esittelyt myös vahvistivat yhteistyön merkitystä kirjastopalveluiden tuottamisessa.

3.9 Pelillistämiskoulutus

Jäljillä-hankkeen aikana järjestettiin henkilökunnalle koulutusta Ake Oulun pitämällä Digitukikonttorilla. Henkilöstöä koulutettiin pelillistämisen keinoista ja ThingLink-alustan käytöstä. Samalla esiteltiin ThingLinkillä tehtyä Mediaetsivä jäljillä -peliä, joka laitettiin jakoon myös laajemmalle Ake-alueelle. Henkilöstä kannustettiin pelin käyttöön ja luomaan omalle kirjastolle sopivaa sisältöä.

Koulutus	Osallistujat
Pelillistäminen ja Thinglink	Läsnä: 17 Tallenteen katsoneet: 7
Yhteensä	24

3.10 Mobiilikuvaukset: kirjavinkkivideot ja somevideo

Jäljillä-hankkeessa hankittiin nopea ja helppokäyttöinen mikkisetti, jonka avulla Oulun kaupunginkirjasto voi toteuttaa nykyaikaista viestintää siellä, missä asiakkaat ovat eli sosiaalisessa mediassa. Hankinnan avulla liikkeessä tapahtuvan tai muualla kuvattavan videomateriaalin tuottaminen mahdollistui ja muuttui helpommaksi ottaa haltuun ottaen huomioon kirjaston resurssit ja saatavilla olevan ajan. Korkea äänenlaatu yhdistettynä mobiilituotantoon parantavat kirjaston tavoittavuutta ja vaikuttavuutta. Hankkeen kautta hankittujen DJI-mikkien avulla syksyä 2025 varten kuvattiin kirjavinkkivideoita toisen asteen opiskelijoille. Vinkkaajien palautteessa toistui, kuinka kevyesti ja rennosti tapahtuva kuvaaminen ja vinkkaaminen oli vähemmän kuormittavaa

30.06.2025

verrattuna studio-olutiloissa toteutuneeseen kuvaamiseen. Hankkeen aikana myös tuotettiin kirjaston sosiaalisen median tileille (Instagram ja Facebook) kela/reels-muotoinen opastusvideo sähköisestä kirjastokortista. Julkaisu keräsi nopeasti näkyvyyttä verrattuna pelkkään kuvajulkaisuun. Kuvaamisen helpottaminen mikkien avulla on siis tärkeä askel kirjaston viestinnän kehityksessä.

3.11 Palvelukokonaisuuden opas, osaamisjulistte ja Mediakasvatuksen vuosikello

Jäljillä-hankkeen merkittävin tuotos oli Oulun kaupunginkirjaston mediakasvattavia palveluita ohjaava palvelukokonaisuuden opas *”Mediataidot ovat kaikkien taitoja” – Mediakasvatus Oulun kaupunginkirjastossa* (Liite 4). Opas syntyi tarpeesta muotoilla ja sanallistaa kirjaston mediakasvatusta, sillä sekä digiopastus että mediakasvatustyö ovat vaikeasti tunnistettavia tehtäviä, jotka kuitenkin kuuluvat kirjaston perustyöhön. Oppaan kautta hankkeessa tehtyä työtä jalkautettiin Oulun kirjastojen lisäksi Oulun alueellisen kehittämistehtävän kirjastoihin ja Suomen muihin kehittämistehtäviä hoitaviin kirjastoihin.

Osana palvelukokonaisuuden jalkauttamista tuotettiin henkilökunnan osaamista kuvaava osaamisjulistte (Liite 3). Osaamisjulistteeseen kerättiin henkilöstön itsensä tunnistamia media- ja digitaitoja. Taidot poimittiin Ake Oulun 2024 teettämästä Digitaito-kyselystä ja muotoiltiin visuaalisesti. Julistetta painettiin ja jaettiin Oulun kirjastoihin käytettäväksi.

Työn organisoimisen tueksi hankkeen päätteeksi koostettiin myös Mediakasvatuksen vuosikello (Liite 2), joka auttaa henkilöstöä rytmittämään vuoden ympäri mediakasvattavia palveluita. Mediakasvatuksen vuosikello esitellään henkilöstölle syksyllä 2025.

3.12 Hankinnat

Hankkeen kautta tilattiin Digikuntoon-haasteiden kuvitus ja painatus. Digikuntoon-haasteet kasvattivat Lukevin kaupunki -kampanjan haasteperhettä ja toi siihen mukaan media- ja digitaidot. Painettuja haasteita jaettiin Oulun kirjastoihin jaettavaksi. Haasteita jaettiin hankkeen eri toiminnoissa, kuten palveluesittelyissä ja tapahtumissa.

Kirjaston imago ja palvelut muotoutuvat viestinnässä. Siispä hankkeen kautta tilattiin valokuvaustilaisuus Kota Collective -valokuvayrityksen valokuvaaja Harri Tarvaisen kanssa. Valokuvien kautta visualisoidaan kirjaston tekemää ja kirjastossa tapahtuvaa media- ja digitaitotoimintaa. Tilaisuudessa otettiin kuvia media- ja digitaitoteemalla kuvittamaan kirjaston kaikenlaista viestintää. Malleiksi rekrytoitiin vapaaehtoisia kuntalaisia, joille annettiin pieni lahja vapaaehtoisuudestaan hankkeen puolesta. Valokuvia käytettiin osana hankkeessa tuotettua konseptia, ja jaettiin laajempaan kirjaston kehitystyöhön ja viestintään.

Kirjaston monipuolisen viestinnän tapoja kehitettiin hankkeen parissa toisestakin näkökulmasta. Hankkeen kautta kirjastolle hankittiin langattomat kaulukseen kiinnitettävät mikrofoni (2 kappaletta DJI Mic 2 - mikrofoneja). Mikkejä hyödynnettiin kirjavinkkikuvauksissa hankkeen aikana. Mikkisetti tukee kirjaston kokeiluja sisällöntuotannossa ja tulevaisuuden mediataitojen edistämistä verkossa.

Henkilökunnan käytettäväksi luotua palvelukokonaisuuden oppaasta *”Mediataidot ovat kaikkien taitoja – Mediakasvatus Oulun kaupunginkirjastossa”* hankittiin sekä sähköinen saavutettava PDF-versio että painoversio. Opasta painettiin Oulun kirjastojen henkilökunnan käyttöön sekä erilaisia esittely- ja verkostointitilaisuuksia varten 150 kappaletta. Oppaan tueksi tehtyä Osaamisjulistetta tilattiin painettuna 60 kappaletta.

30.06.2025

4 Hankkeen tulokset

Hankkeen seurannan mittarit ja tulokset	
Mittari	Tulos
Kohtaamiset	489
Tapahtumien määrä	10 (Ilmiöklubit ja luentosarja)
Tapahtumiin osallistuneiden määrä	167
Koulutusten määrä	1
Koulutuksiin osallistuneiden määrä	24
Palautteet	37
Tuotetut materiaalit (verkko- ja painomateriaalit)	10
Verkkomateriaalien katselut ja lataukset (tark. 3.6.2025)	<i>Katselut:</i> Mediaetsivä jäljillä: 1228 Virtuaalinen kirjastokierros: 647 Digikuntoon-sivu: 755 Somevideo: 7237 (Instagram ja Facebook) <i>Lataukset:</i> Digikuntoon-haaste: 301

Jäljillä-hankkeen kautta on tavoitettu moninaisesti aikuisväestöä. Nuoria aikuisia ja opiskelijoita kohdattiin Kohtaamiskahveilla Oulun ammattikorkeakoulun ja Oulun yliopiston kampuksilla. Ossaakko nää dikiä? - messutapahtuman kautta tavoitettiin ikäihmisiä. Digiasukasiltoihin osallistumalla kohdattiin eri ikäisiä oululaisia eri alueilla. Sen lisäksi oululaisia tavattiin eri palveluiden esittelyyn keskittyvissä tilaisuuksissa. Moni näistä oululaisista olivat myös sellaisia, joilla on osallisuuden kokemuksen ja voimavarojen kanssa haasteita. Hankkeen aikana esiteltiin palveluita ja kirjastoa myös eri toimijoille, minkä kautta yhteistyöverkostoa tiivistettiin. Hankkeen jälkeen kirjaston yhteistyöverkosto on vankemmalla pohjalla ja kirjastojen media- ja digitaitoja tukevien palveluiden sanaa on levitetty eteenpäin.

Hankkeen aikana tuotettiin Digikuntoon-luentosarja, joka markkinoitiin mediakasvattavana kokonaisuutena, josta kirjaston asiakaskunta voisi hyötyä ja kiinnostua oman arkensa osalta. Vierailijat valittiin mediataitojen eri alueilta. Jokainen vierailu onnistui yli odotusten. Yleisö viihtyi kaikkien vierailujen aikana, ja kysymyksiä ja keskusteluja nousi sopivasti. Kirjasto aikoo jatkossakin panostaa mediaosaamista tukevaan tapahtumakenttään ja luoda rohkeasti tapahtumakokonaisuuksia.

Jäljillä-hankkeen toiminnan kulmakivi oli Ilmiöklubi, joka tuotettiin alusta alkaen hankkeessa. Se oli kokeellinen tapa yhdistää mediataitojen harjoittelua, kirjastopalvelujen tunnettuutta ja aikuisasiakkaiden lukemisedistämistyötä. Ilmiöklubeja pidettiin kirjaston ulkopuolella erilaisille aikuisryhmille. Klubit olivat hyvin onnistuneita ja keräsivät positiivista palautetta:

"Lisää tällaista keskustelevaa sisältöä." – Ilmiöklubin osallistuja

"Tällaisia toivon enemmän. Mukava tapa oppia uutta tietoturvallisuudesta. Kiitos paljon!"

– Ilmiöklubin osallistuja

Jäljillä-hankkeessa tuotettiin materiaalia sekä fyysisesti että verkkoon. Merkittävin tuotos hankkeessa oli sen aikana tuotettu konsepti, jonka avulla muotoiltiin henkilökunnan käyttöön opas, joka selittää ja ohjaa Oulun kaupunginkirjastossa tehtävää mediakasvatusta. Opasta painettiin 150 kappaletta, ja niitä jaettiin kirjastoille tutustuttavaksi ja käyttöön. Opas kokoaa yhteen hankkeen aikana saatuja havaintoja ja hyviä käytänteitä, jotka on muotoiltu houkuttelevaan muotoon.

30.06.2025

Hankkeen kautta tuotettiin Digikuntoon-haaste, jolla tuetaan asiakkaiden arjen digitaitoja. Hankkeen aikana muotoiltiin myös digipalveluiden esite, joka kertoo asiakkaille minkälaista digiopastusta kirjastosta saa. Esite menee jatkokehitykseen. Sekä Digikuntoon-haastetta että esitettä jaettiin ahkerasti hankkeen toiminnan aikana.

Verkkoon tuotettiin Tervetuloa kirjastoon! -virtuaalinen kirjastokierros ja mediakasvatuspeli Mediaetsivä jäljillä. ThingLinkin tilastoista selviää, että peliä on tarkasteltu yli 1200 kertaa (tark. 26.6.2025). Kirjastokierrosta on tutkailtu melkein 600 kertaa (tark. 26.6.2025). Näiden lisäksi hankkeessa tuotettiin pienimuotoisia verkkomateriaaleja, kuten lyhyt mediakasvatuksellinen tietovisa, joka löytyy Oulun kaupunginkirjaston verkkosivuilta. Tietovisaan on vastattu 25 kertaa (tark. 21.5.2025). Hankkeessa tehtiin myös kaksi pienimuotoista Seppo.io-alustalle tehtyä peliä, joita pystyi pelaamaan messutapahtumissa itsenäisesti. Pelejä pelattiin 236 kertaa.

Hankkeen aikana koulutettiin Oulun kirjastojen ja laajemman AKE-alueen kirjastojen henkilöstöä pelillistämisen keinoista kirjastotyössä. Koulutus keskittyi ThingLink-alustan käytön opastamiseen ja samalla esiteltiin Mediaetsivä jäljillä -peliä. Hankkeen aikana tuotettiin myös Ilmiöklubin vetämiseen tarkoitettuja ohjeita ja tuntisuunnitelmat, jotka jalkautettiin henkilöstölle käytettäväksi.

Hankkeen aikana kerättiin palautetta sekä fyysisellä lomakkeella että Microsoft Forms -lomakkeella (Liite 1). Eniten palautetta annettiin Ilmiöklubi-tilaisuuksissa. Verkkolomake keräsi palautetta verkkomateriaaleista, joihin se oli linkitetty tai upotettu. Verkkolomakkeeseen vastattiin 18 kertaa. Fyysisiä lomakkeita täytettiin 19 kertaa, ja niiden tiedot siirrettiin verkkolomakkeeseen säilöön ja samalla saatiin valmiita visuaalisia tilastoja (Kuvat 10 ja 11). Hankkeen toiminnan keskiarvosana oli 4,5 tähteä viidestä.

Kuinka monta tähteä annat kokemuksellesi toiminnasta?

[Lisätietoja](#)

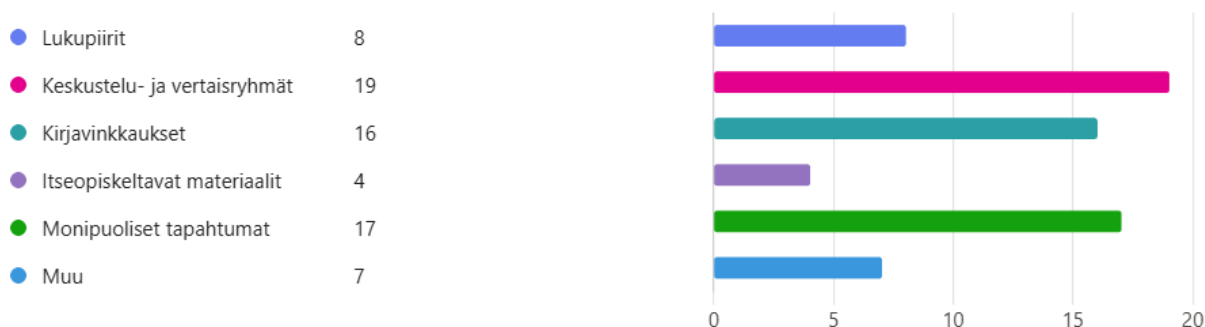

Kuva 8 Microsoft Forms -palautelomakkeen kuvakaappaus.

Ilmiöklubeista annettiin palautetta myös suullisesti. Palaute oli positiivista, ja usein pyydettiin lisää tällaista toimintaa kirjastolta. Kehuja Ilmiöklubit saivat erityisesti keskusteleavuudestaan ja matalasta osallistumiskynnyksestään. Aiheiden vaihtelevuudesta pidettiin.

30.06.2025

Minkälainen toiminta kirjastossa kiinnostaisi juuri sinua? Voit valita useamman.

Kuva 9 Microsoft Forms -lomakkeen kuvakaappaus.

Lomakkeella kartoitettiin kiinnostusta kirjaston toimintaan. Eniten ääniä keräsi keskustelu ja -vertaisryhmä (19 kpl), monipuoliset tapahtumat (17 kpl) ja kirjavinkkaukset (16 kpl). Lukupiirit (8 kpl) ja muunlainen toiminta (7 kpl) keräsi kiinnostusta. Kohdassa "Muu" vastaaja sai myös ehdottaa. Ehdotuksiin tuli muun muassa mainintoja Ilmiöklubille ja Cineast-elokuvapalvelulle.

5 Jatkotoimenpiteet

Hankkeen aikana saatiin edelleen vahvistusta jalkautuvan työn merkityksestä kirjaston tunnettuudessa ja kohtaamistyössä. Sekä nuoria aikuisia että aikuisia on hedelmällistä kohdata heille luonnollisissa ja tavanomaisissa paikoissa, kuten korkeakoulujen tiloissa ja harrastus-, järjestö ja tukitoiminnassa. Myös pienemmät kohtaamistilanteet tutussa ympäristössä avasi kanavia keskustelulle ja kysymiselle erilaisista asioista. Kirjaston on kannattavaa jalkautua yhteistyökumppaneiden luo palvelut mukanaan, sillä yhteistyöverkoston kautta kirjastoon voi ohjautua asiakkaita palveluiden äärelle. Jalkautuva työ tuo kirjaston lähemmäksi asukasta ja madaltaa selkeästi kynnystä ottaa kirjaston palveluja haltuun.

Aikuisasiakkaiden kanssa mediataitotyö on tuloksekkaampaa, kun työ tapahtuu vertaisuuden ja osallisuuden kokemuksen kautta. Keskustelu ja kiinnostus asiakasta kohtaan kasvattaa kohdatuksi tulemisen tunnetta, jolloin tietoa ja taitoja on helpompi välittää. Ilmiöklubin suosio osoitti erityisesti edeltävän päätelmän todeksi. Sen lisäksi sama ote esittelytyössä yleisestikin poiki kohtaamisia ja onnistumisia asiakkaiden kanssa esimerkiksi Kohtaamiskahveilla ja Ossaakko nää dikiä? -tapahtumassa.

Aikuisten kohtaaminen omana ryhmänään on avain toimiviin palveluihin. Sen lisäksi aikuisväestön sisäisten ryhmien eriyttäminen lisää osallisuuden kokemusta asiakkaissa, sillä elämäntilanne ja erityispiirteet ja -kiinnostuksen kohteet on otettu huomioon. Asiakas innostuu, kun jokin palvelu vastaa juuri hänen tarpeeseensa. Näillä perusteilla Ilmiöklubi-toimintaa jatketaan kirjastossa ja jalostetaan sitä edelleen osaksi opastus- ja elämyspalveluita.

Yhteenvetona voidaan todeta, että aikuisasiakkaiden saavuttaminen tapahtuu heille mielekkäissä paikoissa, kuten järjestö-, harrastus- ja tukitoiminnassa. Markkinoinnin ja sosiaalisen median kautta mukaan kutsuminen ei välttämättä saavuta aikuisia, sillä viesti saattaa jäädä kaukaiseksi eikä kohdennu yksilöön. Aikuiset on helpompi saavuttaa siellä, mihin he jo kokoontuvat. Siten kirjaston on jatkossakin jalkauduttava aikuisten pariin.

Jatkossa kirjasto myös enenevissä määrin panostaa mielekkääseen viestintään ja vie rohkeasti sisältöjä verkkoon, josta useimmat hakevat apua, kokemuksia ja tietoa. Kirjasto panostaa laadukkaaseen multimedialliseen viestintään, joka on audiovisuaalisesti miellyttävää ja samanaikaisesti sisältää tietoa kirjaston palveluista ja

30.06.2025

erityisosaamisesta. Kehittyvä verkkoläsnäolo poikii näkyvyyttä kirjastolle, ja siten saavuttaa asiakkaat paremmin. Viestinnän kanssa kokeilu jatkuu hankkeen jälkeenkin hankitun laitteiston avulla.

Kokonaisuudessaan hankkeen jälkeen kirjaston tekemä mediakasvatustyö on selkeämpi hahmottaa, jolloin henkilöstö osaa rohkeammin sekä käyttää omia taitojaan että kehittää ja arvostaa niitä osana arkipäivän työtä. Hankkeen aikana kehitetty opas tarjoaa alustan, jonka kautta sekä arvioida omaa osaamistaan osana henkilöstöä että tunnistaa kirjaston laajempi mediakasvattava toiminta. Oppaan kautta hahmottaa palvelujen laajuuden lisäksi sen, missä kirjasto voi kehittyä. Siksi myös opas tarvitsee suunnitelmallisen kehityksen, jotta kirjaston mediakasvattava matka jatkuu. Opasta tarkastellaan vuosittain ja päivitetään tarvittaessa.

Oppaan tukena on myös hankkeen aikana tehty Mediakasvatuksen vuosikello, joka ohjaa kirjaston media- ja digitaitoja tukevia palveluita läpi vuoden. Se perehdyttää ja avaa henkilöstölle mediakasvattavien palveluiden rytmiä. Henkilöstön tueksi hankkeessa myös tehtiin osaamisjulistte, joka tunnistaa ja raamittaa kirjastolaisen perusosaamista ja kannustaa päivittäisessä työssä.

Hankkeen tuloksia ja materiaaleja jalkautetaan edelleen kirjaston henkilöstölle hanketoiminnan päättymisen jälkeen. Syksyllä 2025 hankekokonaisuutta esitellään henkilöstölle usean eri väylän kautta, ja esimerkiksi tuotettua opasta esitellään tarkemmin. Ilmiöklubitoiminnan koulutus suunnitellaan myös syksylle 2025, ja suunnitelmien mukaan toiminta jatkuu osana kirjaston palvelutarjontaa kevään 2026 puolella.

30.06.2025

Kirjallisuus

Digisivistys kansalaistaidoksi -oppimateriaali (2024) Pysyvä osoite: http://urn.fi/URN:NBN:fi:oerfi-202402_00027257_9 (5.9.2024)

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, Cupore (2021) Aikuisten medialukutaidon edistämisen hyvät käytännöt ja kehittämistarpeet <https://medialukutaitosuomessa.fi/aikuistenmedialukutaito.pdf> (18.10.2024)

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (2024) Medialukutaito Suomessa <https://medialukutaitosuomessa.fi/> (20.9.2024)

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (2019) Medialukutaito Suomessa: Kansalliset mediakasvatuslinjaukset. medialukutaitosuomessa.fi/mediakasvatuslinjaukset.pdf (20.9.2024)

Oulun kaupunki (2025) Digikuntoon-haasteet. Lukevin kaupunki-sivusto <https://www.ouka.fi/lukevinkaupunki/digikuntoon-haasteet> (26.6.2025)

Mediataitoja kaikille (2020) Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja 3/2020 www.kavi.fi/mediataitojakaikille (Viitattu 5.9.2024)

Media Literacy Education in Libraries for Adult Audiences -project (2020) Media Literacy in the Library: A Guide for Library Practitioners. The American Library Association https://www.ala.org/sites/default/files/tools/content/%21%20FINAL%20Media-Lit_Prac-Guide_WEB_040521.pdf (6.9.2023)

Oulun kaupunki (2024) Digituki-sivusto <https://www.ouka.fi/digituki> (13.9.2024)

Vaara-kirjastot (2023) Aikuisten mediasivistysuunnitelma <https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/ancmt/Aikuisten%20mediasivistysuunnitelma.pdf> (5.9.2024)

Oulun kaupunki (2025) Virtuaalinen kirjastokierros. Asiakkaana kirjastossa. <https://www.ouka.fi/asiakkaana-kirjastossa/virtuaalinen-kirjastokierros> (27.6.2025)

Yleisten kirjastojen neuvosto (2019) Suositus digitaidoista ja digituen antamisesta kirjastoissa. <https://www.kirjastot.fi/neuvosto/digitukisuositus> (20.9.2024)

30.06.2025

Liitteet

Liite 1: Palautelomake

Jäljillä - vuorovaikutteista mediasivistystä 2024-2025
Palautelomake

Anna palautetta!

Ympyröi, kuinka monta tähteä annat kokemuksellesi toiminnasta.

Muu palaute toiminnasta.

Minkälainen toiminta kirjastossa kiinnostaisi juuri sinua?

Voit valita useamman.

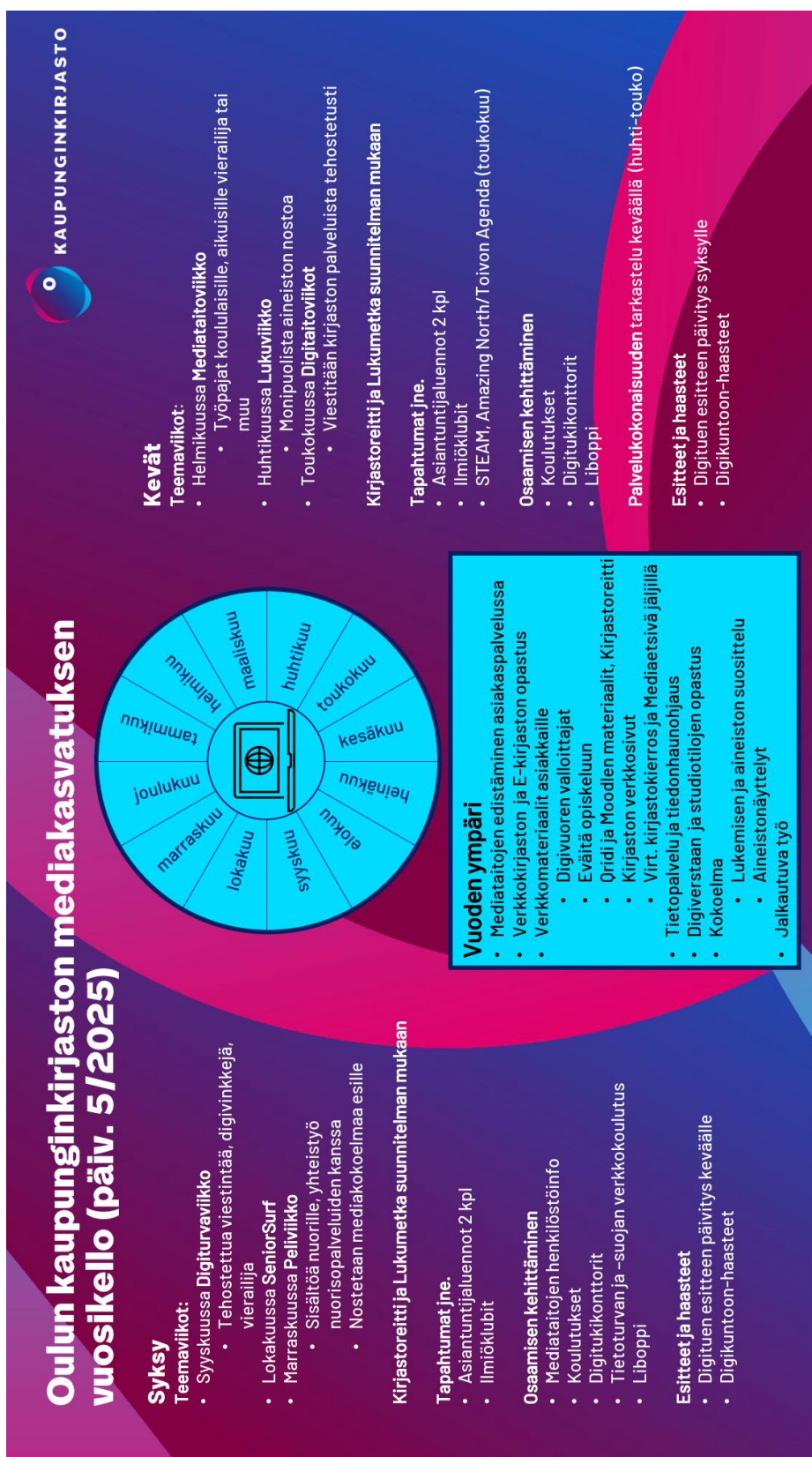
- ☐ Lukupiirit
- ☐ Keskustelu- ja vertaisryhmät
- ☐ Kirjavinkkaukset
- ☐ Itseopiskeltavat materiaalit
- ☐ Monipuoliset tapahtumat
- ☐ Muu toiminta, mikä? _____

Muita terveisiä kirjastolle? Sana on vapaa.

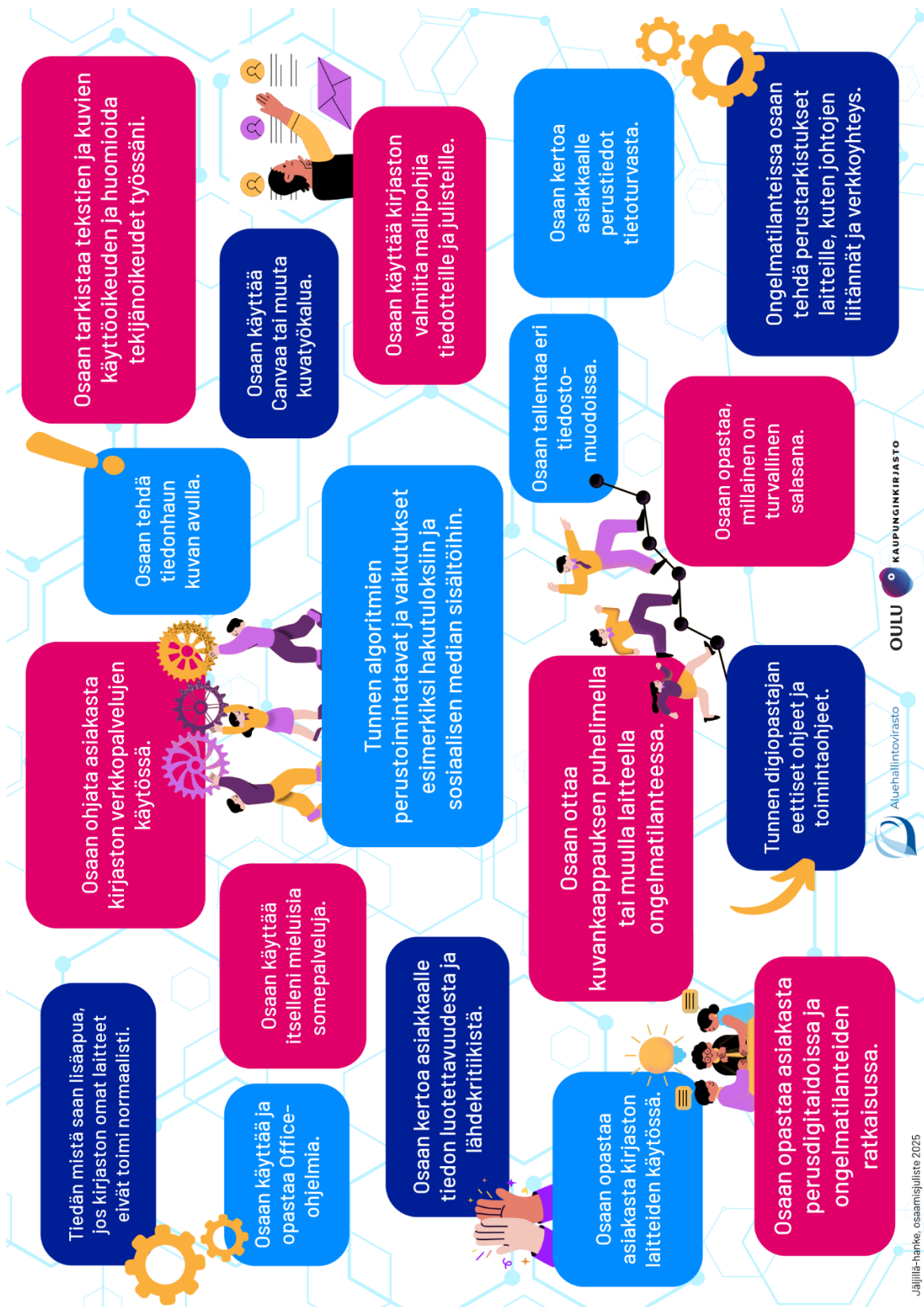
30.06.2025

Liite 2: Mediakasvatuksen vuosikello

30.06.2025

Liite 3: Osaamisjulistuste

30.06.2025

Liite 4: Palvelukokonaisuuden opas*Mediataidot ovat kaikkien taitoja – Mediakasvatus Oulun kaupunginkirjastossa*

Suora osoite: [Mediataidot ovat kaikkien taitoja, Mediakasvatus Oulun kaupunginkirjastossa](https://www.ouka.fi/media/15098/download)
(<https://www.ouka.fi/media/15098/download>)